

STUDIA GENERALIA 2007

Sanan mahti - Mikael Agricola 450 vuotta

Helsingin yliopisto 25.10.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

OMA KIELI OMA MIELI
Teologian tohtori h.c. Anna Perälä
Agricola - moderni kuvittaja ja kustantaja

Mikael Agricola julkaisi kaikkiaan yhdeksän teosta. Ne painettiin Kuninkaallisessa kirjapainossa Tukholmassa vuosina 1543–1552. Ensimmäisenä ilmestyi pieni aapinen, *Abckiria*, sitten lähes 900-sivuinen *Rucouskiria* (1544) ja sen jälkeen toistakymmentä vuotta kestäneen uurastuksen tulos, Lutherin Uuden testamentin suomennos *Se Wsi Testamenti* (1548). Sitä seurasi kolme liturgista teosta (1549) sekä aapisen toinen painos ja niiden jälkeen Vanhan testamentin kirjojen käännöksiä kolmena eri julkaisuna (1551–1552). Aapisen kolmas painos ilmestyi pari vuotta Agricolan kuoleman jälkeen.

Mikael Agricola ilmeisesti kustansi teoksensa itse. Kirjapainonkin näkökulmasta tuottelias uskonpuhdistaja oli kaikkea muuta kuin väheksyttävä kirjailija ja kääntäjä. Kyseisten kymmenen vuoden ajan hän oli kirjapainon merkittävin asiakas: kun lasketaan noina vuosina painettujen julkaisujen arkkimäärä yhtä kappaletta kohden, Agricolan osuus nousee 46 %:iin. Loppu jakautuu eri kustantajatahojen kesken. Painosmääristä ei ole tietoa, mutta Agricola oli aikanaan tukholmalaispainon latojen tärkein työllistäjä.

Agricolan teosten painoasu heijastaa aikakauden kahta voimakasta virtausta: renessanssia ja reformaatiota. Renessanssi leimaa typografiaa kauttaaltaan, ja renessanssin kirjagrafiikalle ominaiset näyttävät puupiirroskehykset koristavat myös Agricolan useimpien teosten nimiösivua. Reformaation vaikutusta taas on se, että painokirjaimet ovat samanlaisia, jollaisiin Lutherin teoksia painettiin Wittenbergissa ja muualla uskonpuhdistuksen vaikutusalueilla Pohjois-Saksassa. Myös monien kuvien alkuperä tai esikuvat johtavat Wittenbergiin ja Lutheria lähellä olleisiin taiteilijoihin, kuten Lucas Cranach vanhempaan ja Georg Lembergeriin: kuvat ovat heidän puupiirroksensa kopioita ja muunnelmia. Agricolan teoksissa on myös uutta kuva-aineistoa.

Agricola mursi Uuden testamentin kuvitusperinnettä. Yleiseurooppalaisen tradition mukaan evankeliumeja ei juuri kuvitettu, mutta Agricolan UT:n evankeliumeissa on runsaasti kuvia. Yleensä lukujen alkuun sijoitettuna ne johdattivat lukijan tekstin sisältöön ja havainnollistivat sitä. Perinteiden vastaista oli sekin, että Agricolan Uudessa testamentissa oli myös kärsimyshistorian kuvia. Kuvat piinatusta ja ristiinnaulitusta Kristuksesta eivät yleensä vielä 1500-luvun alussa kuuluneet Raamattuihin. Niiden ja eräiden muiden kuvien vahva symbolimerkitys Agricolan teoksissa korostaa uskonpuhdistuksen sanomaa Vapahtajasta, joka sovittaa ihmisten synnit.

Agricolan kuvavalintoja leimaa selvä näkemys tekstiasun, uskonnollisen sanoman ja kuvan keskinäisestä yhteydestä. Eräät ratkaisut ovat myös lisänneet painokustannuksia, kuten Uuden testamentin aikana poikkeuksellinen kuvarunsaus. Lisäkuluja on aiheuttanut myös Rukouskirjan, Daavidin psalttarin sekä Veisujen ja ennustusten näyttävä punainen painoväri, joka oli poikkeuksellista tuon ajan tukholmalaisuutannossa. Kustannussäästöajattelu ei syrjäyttänyt visuaalisuuden vaatimusta. Myös tällä tavoin Agricola itsetietoisesti alleviivasi työnsä merkitystä.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO